

חלק שני

ממצאי ביקורת

משרדי הממשלה — האוצר

1. משרד האוצר

ביצוע התקציב לשנת 1954/55

(א) כאחד מהאמצעים החשובים לבדיקת ביצוע חוקי התקציב משמשים דו-חות האוצר על הכנסות שנתקבלו והוצאות שהוצאו בכל שנת כספים. האוצר מכין דין וחשבון כזה ב־3 מסמכים עיקריים:

1. בדין וחשבון המוגש לפי סעיף 9(א)(2) לחוק מבקר המדינה:
"משרד האוצר חייב להמציא... לא יאוחר משישה חודשים לאחר תום שנת הכספים של המדינה, דין וחשבון כולל על ההכנסות וההוצאות של המדינה באותה שנה...";

2. בדו-חות הכספיים השנתיים, שעל האוצר לפרסם ברשומות בהתאם לחוקי התקציב הקובעים:

"שר האוצר יפרסם ברשומות את ההכנסות שנתקבלו ואת ההוצאות שהוצאו בתקציב לשנת הכספים... פרסום זה ייערך בצורה שתאפשר השוואת ההכנסות שנתקבלו לעומת סעיפי אומדן ההכנסות... והשוואת ההוצאות שהוצאו לעומת סעיפי ההוצאה ולעומת סעיפי משנה של ההוצאה...";

3. בהצעת התקציב להכנסה והוצאה, ששר האוצר מגיש לכנסת, הוא נוהג להביא בטור מיוחד סכום ההוצאה למעשה בשנה הקודמת, לשם השוואתו לתקציב השנה החולפת ולהצעת התקציב לשנה הבאה.

בעוד שהדו"ח הכספי השנתי מתפרסם בהתאם לחוקי התקציב רק כעבור 11 חודש מתום שנת הכספים, הרי הדו"ח הכולל על הכנסות והוצאות המדינה, המתפרסם לפי חוק מבקר המדינה, הוא מבחינת הזמן הראשון להגשה.

(ב) הדין וחשבון הכולל על הכנסות והוצאות המדינה לשנת הכספים 1954/55 נתקבל בזמן, דהיינו ביום 29 בספטמבר 1955. במכתב הלוואי כתב החשב הכללי למבקר המדינה: "לצורך הפרסום של הדין וחשבון על ההכנסה וההוצאה ברשומות נוכל עוד להכניס שינויים על פי הערת כבוד".

בדיונים שהתנהלו, אחרי שמשרד מבקר המדינה בדק את הדו"ח, הועלה הצורך בתיקונים ושינויים. סוכם, שהחשב הכללי יגיש דו"ח מתוקן בהתאם להצעות הביקורת, שהחשב הכללי הסכים להן. ביום 7 בדצמבר 1955 הוגש דין וחשבון מתוקן.

החשובה ביותר בין הצעות הביקורת האלה הייתה, שבאותם המקרים, שבהם ההוצאות עולות על הסכומים, שנקבעו בחוק התקציב, אין להעביר הפרשה ממערכת החשבונות התקציביים ואין לזקוף אותו כמקדמה לחשבון כלשהו מחוץ לתקציב אלא להראות בדין וחשבון את המצב שנוצר על ידי ההעברה על התקציב. הביקורת הדגישה את החשיבות העקרונית הנודעת להסדר כזה, שאינה תלויה במספר ההעברות או במשקלן.

(ג) לגבי הדין וחשבון הכולל על הכנסות והוצאות המדינה לשנת הכספים 1954/55, כפי שהוגש ב-7 בדצמבר 1955, יש להצביע על שני ליקויים :

(1) העברות על התקציב. בצורתו הנוכחית מראה הדין וחשבון את ההעברות על התקציב, בהתאם להצעת הביקורת. להלן דוגמאות להעברות כאלה :

המשרד	התקציב	ההוצאה לפי הדו"ח	העברה על התקציב המאושר
משרד הבריאות	ל"י 1,652,035	ל"י 1,662,747	ל"י 10,712
בית חולים תל השומר	168,500	192,138	23,638
מרכז לשיקום, צריפין	782,055	811,854	29,799
לשכות הבריאות			
משרד הבטחון			
מחלקת השיקום -			
סעיף פעולות	3,789,200	3,971,719	182,519
משרד התחבורה			
רכבות - סעיף "הוצאות			
ארגוניות"	2,071,000	2,209,010	138,010

(2) מיון הוצאות. מבקר המדינה הדגיש בכמה הזדמנויות את הצורך במיון מדויק של הוצאות, ובדו"ח השנתי מס' 4 (עמ' 77) הוצבע על העובדה, שבמקרים מספר נוקפו הוצאות לס"ע יפוי תקציב בלתי מתאימים. אף השנה העלתה הביקורת מקרים מספר, שבהם נוקפו הוצאות לס"ע יפוי תקציב בלתי מתאימים. לדוגמה: הוצאות מינהל מלוות המדינה בסכום של 252,106 ל"י לא נוקפו לסעיפי ההוצאות הארגוניות המתאימות, אלא לסעיף "תשלום ריבית ע"ח מלוות".

II. אגף החשב הכללי

א. פעולות הביקורת

בשנה הנסקרת נבדקו היחידות הבאות של האגף: המחלקה לפיקוח על ההוצאות (המפקחת גם על ההוצאה המבוצעת על ידי הגופות במשרדי הממשלה); התא לחשבוניות תקציב הפיתוח; מחלקת החשבוניות והדיווח; ענף הסילוקין; תא החליפין ומסי יתר; מדור מלוות ונציגי האוצר בחו"ל; גובר משנה תל אביב; הלשכה לשחרור סתורות; המדור לפיקוח מחסנים.

באגף החשב הכללי נערכה ביקורת שוטפת על ריכוזי ההכנסה וההוצאה שבמסגרת התקציב הרגיל ותקציב הפיתוח ועל פעולות מחוץ למסגרת התקציב. בוקר חשבוניות עובר ושב (פקדונות ומקדמות), מלוות הממשלה, ההלוואות לסוגיהן, הדו"ח הכספי השנתי לשנת 1954/55 והמאזן שהוכן ליום 31.3.1954. כמו כן נבדקו הפעולות של הגופות במשרדי הממשלה; משרד ראש הממשלה; הגופות המרכזיות של משרד האוצר; משרד הבריאות; משרד הדתות; משרד הסעד.

ב. ליקויים שלא תוקנו וסגירות

(1) מתן הלוואות

א. חוזים בדבר מתן הלוואות

בדין וחשבון השנתי מס' 4 (עמ' 82) ובדין וחשבון השנתי מס' 5 (עמ' 114, 115) עמדנו על ליקויים במתן הלוואות על ידי האוצר : הלוואות ניתנו לעתים בלא שנערך חחה, לא נקבעו בדייקנות מספקת המטרות, שלמענן ניתנו ההלוואות, ולא הוקפד על קבלת הבטחויות שהיבטחו. גם בשנת 1955 קבעה הביקורת ליקויים מספר במתן הלוואות.